

Sorular Cevaplardır.. (yeter ki sorulsunlar)

doğru

“Soru sormak” ile ilgili kimi sözler

- Kişi, sorabilmek için okumalıdır. Franz Kafka
- Doğru soruları bulunuz. Cevapları icadetmenize gerek kalmayacak, mevcut cevapları bulacaksınız. Jonas Salk
- Sorma eğilimi edinmiş kişiler ve sorma kültürü yaratabilmiş kurumlar başarılı olacaklardır.
- İş idaresi okulları, istatistik, örgütlenme, değişim yönetimi gibi konuları öğretirken, soru sorma sanatı hakkında çok az işe yarar görüş kazandırılar.

“Soru sormak” ile ilgili kimi sözler

(devam)

- Aşık olanın irdelenebilmesi için çok sıradışı bir akıl gerekir. A.N.Whitehead
- Önemli olan sorgulamayı kesmemektir. Merak, varoluş için kendinin sebebidir. A.Einstein
- Sağduyulu bir soru bilgeliğin yarısıdır. F.Bacon
- İyi sorular kolay cevaplardan üstündür. P.Samuelson
- Etkili lider doğrudan emir vermez soru sorar. Dale Carnegie
- Cehalet asla soru üretmez. B.Disraeli

“Soru sormak” ile ilgili kimi sözler

(devam)

- Hiç kimse, sormayı durdurana kadar gerçek bir aptal olmaz. Charles Steinmetz
- Akıllı bir kişinin soruları, yanıtların yarısını içerir. Solomon Ibn Gabirol
- İfade ettiğim her cümle bir belirtim olarak değil bir soru olarak anlaşılmalıdır. Niels Bohr
- Bir insanın zeki olup olmadığını yanıtlarından anlayabilirsiniz. Onun bilge olup olmadığını ise sorularına bakarak söyleyebilirsiniz. Naguib Mahfouz

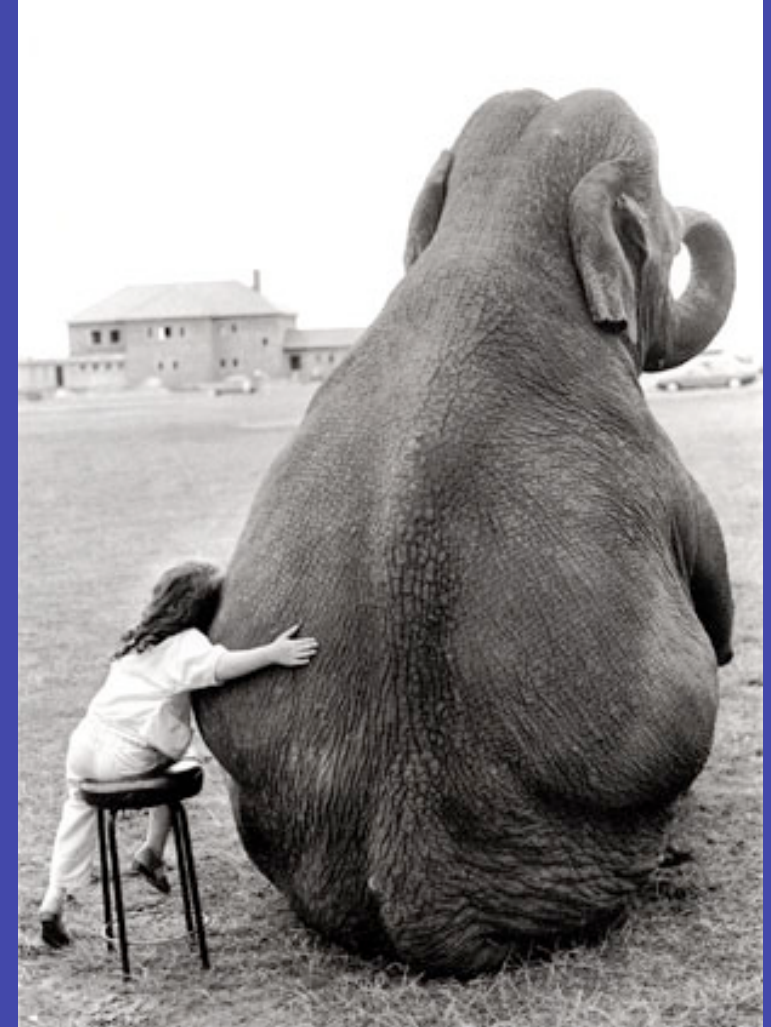
I.Q.Q.= Intelligent Questioning Quotient

**Artık “zeka”
yerine, Akıllı Soru
Sorma Zekası
kavramı
kullanılıyor..**

Sormak kuşku gerektirir..

- Eğer emin olsaydık sorar mıydık? Hayır!
- İyi soru soranlar kafalarındaki kuşkuyu gidermek isteyenler; sormayanlar ise aklında pek kuşku bulunmayanlardır.
- **O halde, emin olmayın!**

Bir sorun'un en çok rahatsızlık veren yanı nedir?

O yan, sorunu "anlayamamış" olmaktır; çözümü henüz bulunmasa dahi "anlayabilmek" mutluluktur.

O halde, bir sorun çözülmeye çalışılmadan önce "anlaşılabilir" kılınmalıdır.

Sorular –özellikle de doğru sorulmuşlarsa- sorunları anlaşılabilir kılma araçlarıdır.

Yani işin sırrı, cevaba giden yolun ipuçlarını içinde bulunduran soruları bulabilmektir..

Karmaşık sorunlar zor anlaşılabilen sorunlardır! O halde "önce anla"!

- Karmaşık sorunlar, çok sayıda sorunun bir araya gelip yumak (paket) oluşturdıkları sorunlardır.
- **Yumaklar -hele çitişikse- çok zor çözülür.**
- O halde ilk yapılması gereken, önce sorunu daha anlaşılır hale çevirmek, sonra da çözülebilir kısımlarını çözmeye çalışmaktır.
- **Bu ise yolumuzu açıp ipucu olabilecek sorular sorarak yapılabilir.**

Sorunları Sorulara Çevirmek: Bir "sorun çözme" tekniği

Bir gelenek!

- Sorun çözüme (SÇ) süreçlerinin en önemli aşaması"sorunun tanımlanması"dır.
- SÇ alışkanlıklarımıza göre, çeşitli sorunlar paketlenir ve bir de kısa adla etiketlenerek ufaltılır.
- Böylece bir anlamda çözülmüş varsayılır(!).

Birkaç örnek..

*Güneydoğu sorunu,
Kürt Sorunu,
enflasyon sorunu,
rekabet gücü sorunu,
göç sorunu, Kıbrıs
sorunu.....*

*ve benzerleri hep
böyle paketlenmiş
sorun'lardır.*

Paket sorunların çözümlerinde uzlaşamaz, çünkü henüz tanımlarında uzlaşa yoktur..

Paketlenmiş bir sorun için önerilecek bir çözüm üzerinde genellikle uzlaşa sağlanamaz.

Çünkü paketin içinde bir değil *birçok sorun ve birçok çözüm* bulunmaktadır.

Bu çözümlerin hepsi üzerinde uzlaşa sağlamak doğal olarak güçtür

Paket sorunlar kutuplaşma da yaratır

Paket sorunlara önerilen paket çözümler kutuplaşmaların kaynağıdır.

Paket ne kadar büyük ise kutuplaşma da o denli keskin olmaktadır.

Bu karmaşayı azaltabilecek bir yaklaşım

- *“Paketi açıp içindeki sorunları ortaya koymak ve sonrasında da o daha yalın sorunları çözmeye çalışmak”.*
- Ancak çoğu zaman, açılan paket içinden ortaya çıkan sorunlar da paketlenmiş olabilirler.
- Hatta bu paketler matruşka bebekler gibi birkaç aşamalı şekilde paketlenmiş olabilirler.

Sevgili Andy: Nasılsın? Annenle biz iyiyiz. Seni çok özledik oğlum. Lütfen bilgisayarını kapatıp aşağı yemek yemek için gelir misin?

Doğru Soru Sorma Tekniği'nin esası: Sorun paketleri ancak, onları "soru"lara çevirerek açılabilir.

- Bunun için, paketi en iyi ifade edebilecek çok sayıda soru adayının bir beyin fırtınasıyla üretilmesi istenir.
- Üretilen adaylar süzülerek az sayıda soruya indirilince, paket soruna göre "daha anlaşılabilir" sorunlara varılmış olur.

Bir paketlenmiş sorun ve örnek sorular: “Trafik Sorunu”

- TS nedir?
- TS ne(ler) değildir?
- Trafikte gereğinden çok zaman harcamak mıdır; “gereği”nin ölçüsü nedir?
- Sürücülerin saygısızlığı mıdır?
- Sürücülerin bilgisizliği midir?
- Yolların azlığı mıdır?
- Araçların çokluğu mudur?
- Kamunun ortak malı olan yolların bedava park yeri olarak kullanılması mıdır?
- Toplu taşıma araçlarının azlığı mıdır?
- Trafik yönetimi yetersizliği midir?
- Trafikteki ölümlü kaza sayısının fazlalığı mıdır?
- Kara nokta sayısının fazlalığı mıdır?
- Bilimin yetersiz kullanımı mıdır?
- Bunların tümü ve daha başkalarının da katılımından oluşan “paket” midir?

Sonuç!

Kişiler ve de kurumlar, sorun çözme araçları dağarcıklarına,

“sorunları sorulara çevirerek
çözülebilirliklerini artırma”

aracını da eklemelidirler. Kurumsal bağışıklık sistemleri böylece güçlenir.

Doğurgan ve kısır sorular..

Doğru sorular

“doğurgan”dır;
soruldukça yeni
soruların önünü açarlar,

Doğru sorulmayan sorular
ise “kısır”dır; akla
başkaca soru
getirmeyecek kadar
geniş ve/ya muğlaktır.

İşte size kimi “kısır” ya da “doğurgan” sorular!

Kısır!

- Nasıl bir eğitim reformu?
- Kimi bakan yapmalı?
- Sınavlar olmalı mı?
- Hangi ülkenin eğitim sistemi örnek alınmalı?
- Nasıl bir insan istiyoruz?
- Neler öğretmeliyiz?
- Öğretmen açığı nasıl kapanır?
- Yb. dil nasıl öğretilmeli?
- vb

Doğurgan!

- Eğitimden -en temelde- ne bekliyoruz; herkes aynı beklentiyi paylaşıyor mu?
- Eğitim bakanından beklenen en önemli 3 şey nedir?
- Öğretmek mümkün mü; evetse ya da hayırsa nereden biliniyor?
- Eğitim fakültelerinde öğretilenler doğru mu; nereden biliyoruz?
- Herkesin ihtiyaçları aynı mı?
- Herkes farklı eğitilebilir mi?
- vb

Doğurgan (yol açıcı) soruların 3 ortak özelliği..

1. Tekil olmalı
2. Belirli olmalı
3. Net olmalı

**“Yol açıcı” bir soru “tekil” olmalıdır.
Yani, birbirinden farklı / aykırı cevapları olabilecek sorular tek soru halinde birleştirilmemelidir.**

Yetersiz ifade örneği: Kıbrıs sorunu nasıl çözülebilir?	Yetersizdir; çünkü tek soru içinde, farklı cevapları olan sorular birleştirilmiştir: 1. Kıbrıs Türk halkının (KTH) hakları, uluslararası platformlarda özenle dikkate alınan hale nasıl gelir? 2. KTH bağımsızlığı nasıl tanınır? 3. KTH ekonomik bağımsızlığını nasıl kazanır? 4. KTH ortak bir vizyonu nasıl paylaşabilir?	5.KTH uluslararası alandaki pazarlık gücünü artıracak kozlar nelerdir, nasıl üretilir; zayıflatan karşı kozlar nelerdir, nasıl korunulur? 6.Kıbrıs'ın, dünya politikasının egemen güçlerinin çıkarlarına alet edilmesi nasıl önlenir?
--	---	--

“Yol Açıcı” Bir Soru “Belirli” Olmalıdır.

Yani, Her Bağlamdaki Anlamı Farklı İfadeler İçermemeli.

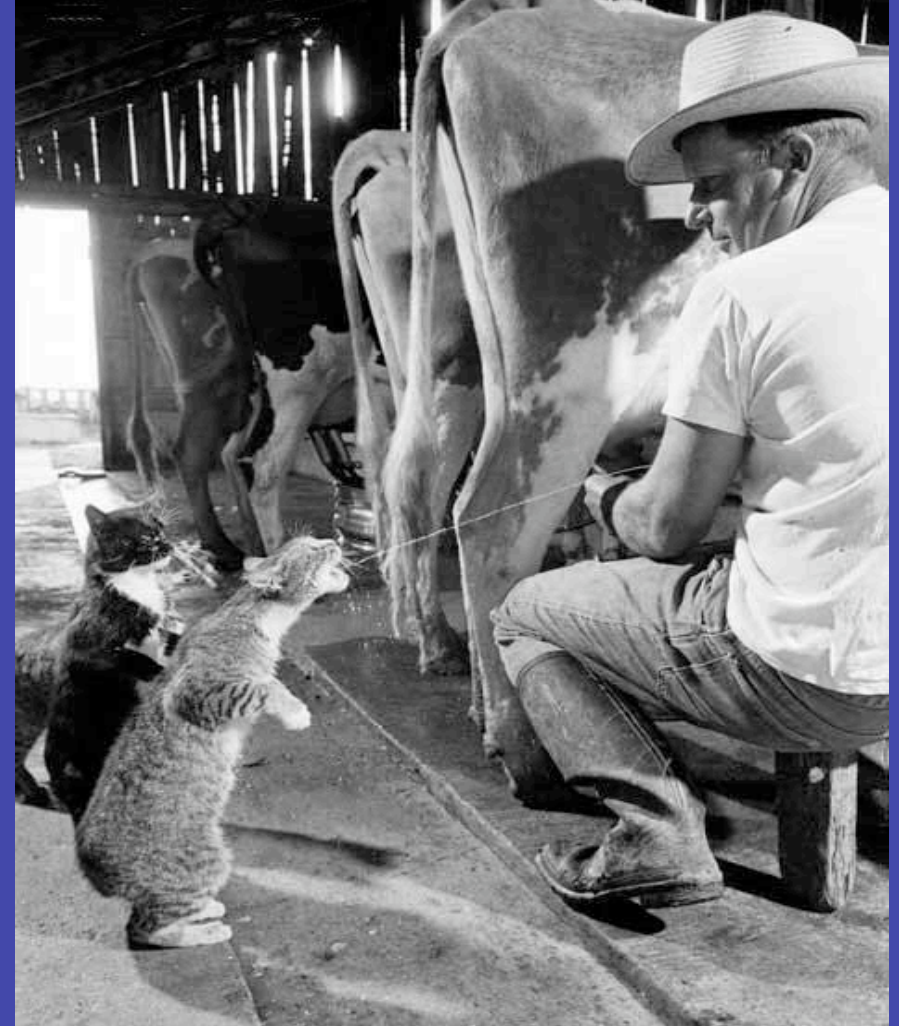
Yetersiz ifade örneği:	Yetersizdir; çünkü ‘başarı’ deyimini, aşağıdaki her durum için farklı anlamlar taşıyabilir:
Başarılı olmak için ne yapmalıyım?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Başarı ne demek? 2. Ne kadarlık bir süre için? 3. Ne(ler) pahasına? 4. Kendi koyduğum başarı ölçülerine göre başarılı olmalıyım. 5. Benden beklentisi olanların ölçülerine göre başarılı olmalıyım. 6. Genel kabul görmüş ölçülere göre başarılı olmalıyım. <p>Tüm bunlar –ve diğerleri- belirsizdir..</p>

“Yol açıcı” bir soru “net” olmalıdır.

İçindeki kavramlar tanımlı olmalı ve de anlaşılır biçimde bir araya getirilmiş olmalı

KTH, varlığıyla *onur ve güven* duyduğu tarihi *mirasının ışığında*, her türlü iç ve dış *manipülatif etkinin* bertaraf edilmesi *misyonuna uygun* olarak sistemik bir metotla *performansını artırarak*, sorunun ortadan kaldırılmasını nasıl sağlayabilir ?!*@*!!¿

Doğru (Yol Açıcı) Soruları Bulmak

Bir yol, aklına güvendiğimiz bir kişiden, cevaplanması gereken soruların neler olabileceği konusunda fikir almaktır..

Bunun için tanıdıklarınız arasında iyi soru üretebilenleri bulunuz.

En iyi arkadaşlar en doğru (yol açıcı) soruları bulabilenlerdir.

Lütfen tanıdıklarınızı bir de böyle gözden geçirin.

Doğru Soruları Bulmak (devam)

Ama en iyi yol, çeşitli soru adayları üretebilecek bir grubun beyin fırtınası yapmasıdır.

Sonra aralarından en iyi olanları –uzlaşıyla- seçebilirler.

Bir egzersiz!

Sorun şu olsun:

“Toplumumuzun sorun
çözme kabiliyetinin
yetersizliği”!

Önce bu sorunu sorulara
çevirmek için bir beyin
fırtınası yapalım..

Sonra da bunlardan
yararlanarak “yol açıcı”
örneğin 3 soruyu
seçebilirsiniz.

Önce neyin ne olduğunu tanımlayalım: “Sorun Çözme Kabiliyeti” nedir?

Çeşitli rahatsız edicilik derecesindeki durumları, daha az rahatsız edici başka durumlara çevirebilme kabiliyeti.

Kimi Sorular (yeni soruları uyarmak için)

- “Sorun” ne demek?
- “Çözme” ne demek?
- SÇK nasıl ölçülür? Bir test var mı?
- SÇK yetmezliğinin başlıca belirtisi ne?
- SÇK yüksekliğinin başlıca belirtisi ne?
- SÇK yetmezliğine ne(ler) yol açar?
- *Immune* sistem (bağışıklık sistemi) ile benzerlik var mı, varsa nasıl?
- SÇK düşük olursa, karşılaşılan her sorun daha da güçsüzleştirir mi?
- Yüksek SÇK halinde aksi mi olur?
- SÇK yükseltilebilir mi?
- Bir kişi, kurum ve toplumun SÇK aynı şekilde mi yükseltilebilir?
- Bunu kim(ler) yapabilir?
- SÇK düşük toplumlara örnekler kimler?
- SÇK yüksek olan toplumlara örnek kimler?
- SÇK yetmezliğinin bir nedeni bunun farkında olunmayışı mıdır?
- Eğer böyle ise toplumun bunun farkına varması mümkün mü, nasıl?
- Birleşmiş Milletler örgütünün geri kalmışlık tanımında SÇK kullanılıyor mu, nasıl bir tanımla?
- SÇK geliştirilmesi kim(ler)in işidir?
- SÇK düşüklüğü ile övünme arasında bir bağlantı var mıdır?
- Öğrenme ile SÇK arasındaki bağlantı nedir?
- En iyi öğrenenler arasında virüsler var mı?
- Medya SÇK ile nasıl tanıştırılabilir?
- TV dizisi, film vb senaryoları kimler yazar?
- İlh...

Peki, Şöyle Bir Soru Akla Geliyor:

Herkesin, soru sorma konusunda yılların getirdiği alışkanlıkları vardır.

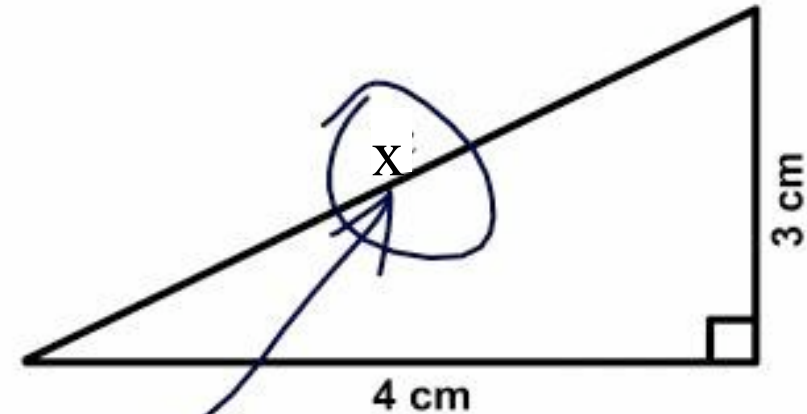
Bu alışkanlık hemen değişmeyeceğine göre ne yapmalı ki sorulacak sorular “yol açıcı” olabilsin?

İşte 2 ipucu!

İpucu 1: Çocuksuluk (childlikeness)

Dilimizde
“çocuksuluk”
denilebilecek
deyim
aradığımız
ipucunu
içeriyor.

3. Find x.

Ocular Trauma - by Wade Clarke ©2005

Çocukluk!

- Çocuklar, ancak anlamı konusunda tam emin oldukları sözcüklerle soru sorarlar. Soruları kısa, basit fakat çok anlamlıdır.
- Erişkinler ise –çeşitli nedenlerle- anlamı konusunda pek de net olmayabildikleri sözcükleri de kullanırlar. Soruları uzun, süslü, karmaşık ve çoğu zaman güç anlaşılırdır.
- Bir çocuk gibi basit sorular sorun, bilginizi / zekanızı sergilemeye çalışmayın.

İpucu 2: Bildiklerinizi bir an için unutun.

- Bildikleriniz, yeni şeyler bulabilmenin karşısındaki en büyük engeldir; onları dikkate almayarak soru üretiniz.
- Tartışmaların çoğu, herkesin kendi sözlüğünü kendisinin yazmış olmasından doğar.
- Yargılarınızı askıya alınız (deferred judgement).

Teşekkür ederiz

www.tinaztitiz.com